

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor: ks. Tomasz Daniel Białoń

Tytuł pracy: „Wierzyć w Chrystusa i cierpieć dla Niego według Listu do Filipian”

Promotor: ks. bp prof. dr hab. Roman Pindel

Uczelnia: Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Miejsce i rok napisania: Kraków 2022

Liczba stron: 324

Celem pracy jest ukazanie znaczenia wiary i cierpienia jako daru (łaski) w Liście do Filipian oraz zachodzących między nimi relacji, które w sposób szczególny akcentują wersety Flp 1, 7 oraz 1, 29. Podjęte rozważania mogą pomóc czytelnikowi w zrozumieniu zależności między wiarą a cierpieniem, wpływu wiary na przeżywanie cierpienia i odwrotnie, wpływu cierpienia na dojrzewanie wiary.

Badanie skoncentrowane jest na pięciu fragmentach Listu do Filipian, w których apostoł Paweł pisze o udziale adresatów w jego łasce, zarówno w szerzeniu Ewangelii i jej obronie, jak i w przyjęciu kajdan (1, 3–13), korzyściach, jakie przynoszą jego kajdany dla głoszenia Ewangelii (1, 12–26), walce o wiarę i życie godne Ewangelii Chrystusowej (1, 27–30), wierze i cierpieniu jako drodze do pełni zmartwychwstania (3, 7–11) oraz gotowości do znoszenia cierpień dzięki pomocy Chrystusa (4, 11–16).

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. W pierwszym rozdziale przedstawiona została problematyka literacka Listu do Filipian. Na początku ukazano historyczo-literacki kontekst listów świętego Pawła. Jako że teksty Apostoła mają formę listu, jego korespondencję przedstawiono na tle epistolografii starożytnej. Następnie zwrócono uwagę na te elementy biografii Pawła, które pozwalają nam zrozumieć sposób komponowania listów, mianowicie jego judaistyczną i częściowo hellenistyczną formację. W ramach kontekstu historyczno-literackiego wskazano również retorykę grecko-rzymską, która w czasach naszego autora była wszechobecna, a której zastosowanie, w mniejszym lub większym stopniu, możemy odnaleźć w *Corpus Paulinum*. Analizie poddano również autorstwo listu, jego styl oraz integralność. List został ujęty w struktury literacką, epistolarną oraz retoryczną, uwzględniając listowny i perswazyjny charakter dzieła, a także zastosowane w nim sposoby kompozycji i perswazji właściwe dla retoryki hebrajskiej. Na końcu rozdziału znajdują się wnioski z analizy porównawczej poszczególnych struktur.

W drugim rozdziale przedstawiono teologiczne zagadnienia Listu do Filipian, które również stanowią ważne tło dla tekstów i problemu pracy. Wskazano główne tematy teologiczne, do których należy chrystologia i eklezjologia. Następnie przeanalizowane zostały kluczowe terminy dla tejże pracy w kontekście całego *Corpus Paulinum*. Należą do nich: wiara (πίστις), Ewangelia (εὐαγγέλιον), cierpienie (πάθημα) oraz konkretne sposoby przeżywania cierpienia przez Apostoła (δεσμός, θλίψις, ἁγών), a także łaska (χάρις), która w wersety 1, 7 i 1, 29 łączy wiarę i cierpienie.

Trzeci rozdział poświęcony został delimitacji i segmentacji tekstów do analizy. Delimitacji, mającej na celu ustalenie granic badanych fragmentów i wykazanie ich zasadności, dokonano na podstawie treści oraz kompozycji tekstu. Następnie przeprowadzona została segmentacja poszczególnych fragmentów polegająca na wyróżnieniu prostych jednostek tematycznych wewnątrz badanych części Listu.

Kolejne rozdziały od czwartego do ósmego stanowią analizę egzegetyczną poszczególnych tekstów z uwzględnieniem odniesień intertekstualnych do pism Pawła.

W analizie filologicznej uwzględniono historyczno-kulturowe uwarunkowania, w których pisał swoje listy Apostoł. Wskazane fragmenty oraz poszczególne terminy odczytano w kontekście bliższym wewnątrz Listu oraz dalszym, zarówno *Corpus Paulinum*, Nowego Testamentu, jak i całej Biblii. Szczegółowa analiza ukierunkowana jest na właściwy przedmiot niniejszej pracy, czyli rozumienie przez Pawła wiary i cierpienia, związku tych dwóch rzeczywistości i ich wzajemnych zależności. Rozdziały zawierające egzegezę poszczególnych jednostek tekstu zakończone zostały podsumowaniem, zaś ostateczna synteza, stanowiąca rezultat całej rozprawy, biorąca pod uwagę owoce analizy tekstu źródłowego, znajdzie swoje miejsce w Zakończeniu.

Rozprawa pokazuje znaczenie wiary, cierpienia i ich wzajemne zależności, które Paweł odczytuje w kontekście Bożego działania. W Liście do Filipian wiara przejawia się w ewangelizacji i walce o wiarę w Ewangelię; stawaniu w jej obronie i uzasadnianiu jej dowodami; duchowym i materialnym wpieraniu Pawła przez Filipian; modlitwie Apostoła za adresatów; modlitwie adresatów za Pawła; poleganiu na Chrystusie, który przychodzi mu z pomocą; pragnieniu porzucenia ziemskiego życia, aby „być z Chrystusem”, trwaniu w jednym Duchu; przekonaniu, że Bóg dokonuje ostatecznych rozstrzygnięć oraz pragnieniu upodobnienia się do Chrystusa. Cierpienia, znoszone przez wzgląd na przynależność do wspólnoty wierzących w Chrystusa są interpretowane przez Apostoła jako współudział w cierpieniach Zbawiciela i dzielenie z Nim konsekwencji sprzeciwu ze strony świata. Zjednoczenie z Nim w cierpieniu zapowiada zjednoczenie z Nim również w niebie, czyli „udział w chwale”. Cierpienie jest też dla Pawła przestrzenią, w której uczy się niezależności od innych ludzi i obojętności wobec dobrobytu lub jego braku, dostrzegając wystarczalność pomocy ze strony Chrystusa.

W Liście do Filipian Paweł wskazuje bardzo wyraźnie, że wiara i cierpienie nie pozostają bez wpływu na siebie nawzajem. Wiara ma bardzo ważny wpływ na cierpienie, sposób jego przyjmowania i przeżywania. Apostoł zauważa również wpływ doświadczenia cierpienia na postawę wiary człowieka. Cierpienie weryfikuje i oczyszcza wiarę, ponieważ sposób reagowania na nie wskazuje, czy wierzący w ogóle należą do Chrystusa. Cierpienie pozwala Pawłowi doświadczyć, że umocniony przez Chrystusa potrafi wszystko znieść; prowokuje do modlitwy; inspiruje Filipian do pomocy potrzebującemu Apostołowi, wzmaga troskę Filipian o niego; czyni ich szczególnie bliskimi; stanowi świadectwo umacniające wiarę innych chrześcijan, a także jest sposobem ewangelizacji pogan. Wiara i cierpienie, które przenikają życie chrześcijańskie, Paweł określa jako łaska, którą rozumie jako dar pochodzący od Boga. Wskazane powyżej wzajemne oddziaływania wiary i cierpienia, pokazują, że obecność zarówno jednego, jak i drugiego doświadczenia okazuje się być pomocne we wzroście chrześcijańskiego życia. Wiarę ukazuje Paweł jako łaskę, w której otwiera się przed człowiekiem perspektywa zbawienia, zaś w cierpieniu widzi łaskę, przez którą Bóg uzdalnia wierzących do polegania na Nim, dawania świadectwa i upodabniania się do Chrystusa w każdym doświadczeniu. Cierpienie jest odczytywane przez Pawła jako doświadczenie łaski tylko w połączeniu z wiarą, nigdy zaś bez niej. Dlatego cierpienie można nazwać łaską, kiedy przez wiarę dostrzega się w nim działanie Chrystusa, przynoszące umocnienie i zbawienne owoce.

Kraków, 19.05.2022 r.

ks. Tomasz Białon